

**DE BELLO TURCICO
ORATIO -MATTHAEI
-DRESSERI: EX
RATIONIBUS ET
HISTORIIS...**

Matthaeus Dresser

ORATIO.

Rationem ad vos adfero, auditores suauissimi, pro temporum ac rerum tristitia & asperitate, tristem & acerbam: sed necessariam tamen, & ad exuscitandas mentes nostras, vt seriam cogitationem periculorum, quæ nos circumstant, suscipiamus, vtilem.

Commonefaciam enim vos magnitudinis ac necessitatis belli, quod à potentissimo omnium, quos sol videt, tyranno Turcæ patriæ nostræ infertur, tanto ardore atq; impetu animorum & armorum, vt non tam adducere nos in perpetuam seruitutem, quàm deuorare penitus velle videatur. Huius ergo belli, quò maior vis atq; atrocitas est, eò magis commouere nos debet, vt omnes vias honestas expediendæ salutis persequamur. Vt enim exardescēte flamma, nisi in tempore resistatur, conflagrare oppidum aut vicus totus solet: sic nisi insatiabili cupiditati atq; furori huius immatissimi tyranni maturè occurratur, nulla pars patriæ nostræ ex illius faucibus eripi atq; seruari poterit. Quocirca adeste animis, quotquot adestis corporibus, & facite, vt vestra in me attentè audiendo benignitas orationem meam de re tanta prouehat. Circundabo mihi ipse cancellos, extra quos euagaturus non sum, & primum de magnitudine belli turcici, deinde de necessitate, tum de armis atq; præsidij ad propulsandum illius impetum necessarijs breuiter planèq; conabor explicare. Faxit Deus immortalis, cuius nutu atq; consilio omnia reguntur, vt precibus & armis ad oppugnandum Turcam nos totos effundamus, voti q; nostri compotes quamprimum fiamus.

Est autem belli turcici magnitudo tanta, quanta est ipsius imperij Mahometici amplitudo atq; potentia. Patet autem potestas huius imperij tam late, vt siue Europam, siue Asiam, siue Africam spectes, vestigia tyrannidis turcicæ vbiq; fere impressa videas. Et quod mirandum est magis, successuum, atq; victoriarum eius monumenta in singulis pænè partibus orbis terræ collocata inuenias. In Asia primum & antiquissimum regnum Babylonicum tenet, & Afsyrijs, Mesopotamiæq; populis dominatur. Ab his enim Solymanus anno Christi 1534 receptus, & more institutoq; gentis illius regni insignibus atq; ornamentis à Calypha sacrorum principe ornatus est. Inde progressus in Mediam, Taurisium Urbem & sedem quondam regum Persicorum occupauit. Quam ante ipsum etiã Selymus ceperat & diripuerat: Amurates verò annò Christi 1586 recuperauit. Idem Amurates Georgiam quoq; , quæ Christianorum sedes est, & Iberia olim fuit dicta, inter Colchidem & mare Caspium, anno eodem, edomuit. Quin Turcomanniam etiã, quam Armeniam maiorem pleriq; esse existimant, multo maxima ex parte in potestatem suam redegit. Quid de Arabibus dicam, qui dominum nullum præter Turcam agnoscunt? Parthiam verò toties non insolenter solum, sed immaniter etiã petiuit Solymanus, vt vno impetu absorbere totam velle videretur: quanquam vltra Tebrisium, quantum ego comperum habeo, nondum perue nerit.

Superest Persicum regnum, quod partim intestinis dissensionibus miserabiliter laceratum est, partim Turcorum crebris irruptionibus ita fractum, debilitatum, & diminutum, vt vix sustinere amplius Othomannici furoris vim posse videatur. Sic ergo vnus dominatus populi orientis ad Euphratem, ad Tygrim, ad Araxem, incolentes vsq; ad Caspium

spium mare longe lateq; tenentur. Quid Syria? quid Palæstina? An non penitus imperio turcico subiectæ sunt? Versus Septentrionem cuinam Asiæ regna maxima nisi Turco parent: Tartariam minorem, quæ & Taurica Chersonesus vocatur, inter Pontum Euxinum & Mœotidem versus orum ad Bosphorum Cimmerium porrectam, Amurates anno 1584 in ditionem suam redegit. Idem etiam Crimæos Tartaros inter Borysthenem & Tanaim liberos & prope nūctos multis seculis eodem anno sub imperium suum subiunxit.

Mahometes verò secundus duo florentissima imperia Christianis eripuit, Constantinopolitanum, & Trapezuntinum, indeq; primus imperatorium nomen titulumq; sibi vendicavit: regna verò duodecim ademit, & ducentas vires Christianam religionem professas cepit. Hinc Colchis, Armenia, Pontus, Cappadocia, Asia minor, quæ & Anadoliam appellatur, Bithynia, Galatia, Phrygia, Pisidia, Caria, Cilicia, & Græcia, omnium disciplinarum & artium mater barbaris parere coacta, & decore floreq; omni spoliata in ædam barbariem conuersa est. Atq; tot tantorumq; regnorum in Asia dominus est Turca. Maris verò mediterranei imperium potestatemq; idem sibi vendicat, ut nauigare nullo fere genti aut nationi in eo liceat, nisi cui is commeatum liberum dederit.

Iam ad alterum mundi latus quod Africam continet, conuersi, quid vspiam reperimus, quod turcicam vim tyrannidemq; non sentiat? Aegyptus ipsa, & Arabia felix, quid aliud quàm tyrannidis & idolomaniæ turcicæ sedes sunt? Algeria porro ante Iulia Cæsarea, Tripolis ante Leptis vocata, item Tunis, vel regnum Tunetarum, quod Carolus Quintus multo labore & sanguine acquisiuit, nunc à Selymo subiugatum seruitutem miseram per-

petitur. Ita quocunq; aspiciamus, Mahometica idolomania atq; tyrannide omnia completa reperimus. Atq; hæc quidem longinqua & procul à nobis remota loca sunt; propiora multo sunt in Europa, quæ tyrannus ille obtinet: Thracia, Macedonia, Bulgaria, Albania, Mysia, Seruia, Bosna, VValachia, maxima item pars Vngariæ, Dalmatiæ, Moldauiæ, Croatiæ, Sclauoniæ, & finitimarum regionū vsq; ad Carinthiæ, Stiriaq; fines, ad quos iam furor Mahomericus cadibus & rapinis bacchatur, belliq; moles panè vniuersa consistit. Quin Viennam vsq; Solymannus anno 1529. excurrit, eamq; immanibus armatorum agminibus terra mariq; circumfedit & oppugnauit. Biennio verò post, cum sexcentis millibus hominum in Pannoniam reuersus, totum imperium occidentis in ditionem suam redigere conatus est.

Et ne nunc quidem quiescendum sibi esse arbitrantur, quicunq; turcicis rebus præsunt, priusquam Christianos, quos ingenti odio pleriq; omnes Turci prosequuntur, vel conciderint, vel sub potestatem suam subiunxerint. Certum est Solymannum, qui sese regem regum, dominum dominantium appellauit, omni ope atq; contentione pugnasse, vt Romanum Imperium sibi subiiceret. Sic enim existimauit, se vnum esse, ad quem imperium illud iure omni pertineret: iccirco quod Mahometes, sublato Constantino, Græcorum imperatorum vltimo, sede & sceptro imperij Romani cum vrbibus eius iamdudum potitus esset, omneq; successione ius ad familiam Othomannicam transtulisset. Itaq; *Carolus V. non Casarem, sed Hispania Regem, quoties mentio aliqua de eo facta est, appellare consuevit.* Amurates verò, qui hæctenus imperium gessit, tanta superbia fuit, vt dominum terræ, gubernatorem mundi vniuersi, nuncium Dei, fidum seruum magni prophetæ Mahometi, in literarum inscriptionibus sese nominarit. Quanquam non quantum voluerint, aut

aut conati sint Turci , sed quantum valeant , effecerint , aut consecuti sint , spectandum est.

Soleo quidem mihi ob oculos ponere sapius aliorum regum atq; imperatorum opes & potentiam , sed nescio quomodo vires Turcicæ mihi omnium regnorum & imperiorum , quæ in orbem terræ sunt , facultates superare videntur. Nec inconsulto aut temere Martinus Lutherus dixit , si Hispania , Gallia , Anglia , Germania , Italia , Boiemia , Vngaria , Polonia , Dania vires suas coniungerent , opes tamen Turcarum vix æquarent. Quò igitur imperij Mahometici magnitudo amplior est , eò molem belli turcici à cervicibus nostris depellere difficilius est.

Ac si ex regnorum amplitudine minus intelligi , quanta vis sit belli Mahometici , potest : ex numero copiarum , quas educere solet Turca , æstimare eam non difficile est. Nec necesse est id à capite arcessere , & ex veteri historia repetere exercitum Xerxis ex Persia contra Græcos adductum , qui ut Herodotus scribit , complexus est peditum decies septies centena millia , equitum verò octoginta millia , præter Arabes , qui camelos , & Pænos , qui currus agitant , numero ad viginti millia. Nihil etiam attinet commemorare , quantas olim copias ex Aegypto contra Iudæos eduxerit Sisac rex , quæ constiterunt mille & ducentis curribus , sexagies mille equitibus , & peditum multitudine innumerabili. Satis sit , quantæ hoc tempore vires sint imperij Turcici , ex multis breviter summatimq; describere.

Totum regnum siue colluies Turcica , quanta est , non nisi ex armis conflata est : armis cepit , armis crevit , armis adhuc stabilitur & amplificatur. Sancitum enim est lege & iure Mahometico , ut cum homines præceptis retineri in officio nequeant , gladio , vi , & armis coerceantur. Et quoniam armis ferè semper gavisus est mundus , & adhuc delectatur

lectatur gladijs, cædibus & rapinis hæc labens, & inclinata ætas: passus est Deus in medio terræ loco exoriri armamentarium hoc Turcicum, ex quo arma in omnes partes mundi expediantur, & bellis cædibusq; homines miserè diuexentur. Quid enim aliud est porta siue aula Othomannica, quàm belli officina, ex qua in Asiam, Africam, Europam hostiles exercitus educuntur? Videas in hac ordine omnia sic disposita & comparata ad militares vsus, vt ad oppugnandum, ad cædendum, ad subigendum, & domandum nihil deesse ex vlla parte videatur.

Principio imperatorem siue tyrannum stipant quatuor millia selectissimorum equitum, cum ingenti famulorum multitudine, rei militaris scientia, audacia, celeritate, & immanitate cæteris antecellente. Hos sequuntur duodecim millia ianizarorum, qui ex Christianorum liberis selecti quidem sunt, sed Turcos ipsos truculentia superant, & firmissimum imperatoris Turcici præsidium, ac prope inuisi pedites ac Sclopetarij habentur. Sunt alij, præter hos, ianizari numero ad decem millia, qui imperatorem comitantur, & rursus sexies mille per arces distributi. Ac ne decedentibus ex his aliquibus, inopia sit, decem millia iuuenum passim ad vsus belli, vt succedere in locum defunctorum queant, instruuntur. Ad quam quidem rem quarto quoq; anno ex Christianis vltra decem millia masculorum colliguntur.

Atq; hi quasi robur atque medulla exercitus turcici existunt: equitum verò ductores summi Beglerbegi, hoc est, dominorum domini ex singulis præfecturis, quarum supra quadraginta & octo numerantur, sena vel septena millia equitum, si amplæ sunt, ad duo verò millia, si angustæ sunt, educere in aciem possunt. Accedunt ad hos voluntarij equites, qui nullo stipendio militant, sed ex præda & rapto viuunt:

viuunt : horum ad centum millia esse dicuntur. Quāquam alij pauciores ponunt. Antecedere solent hi exercitum bi-
dui itinere, tanquam exploratores, & quacunq; incedunt,
incendijs & rapinis omnia longe lateq; vastant. Hæc quoti-
diana præsidia sunt aulae turcicae, & quidem ad expeditio-
nem in quamcunq; partem orbis parata atq; facilia.

Basilarum verò, ex quibus duces belli deliguntur, tan-
ta est copia, vt de imperio, quoties expeditio suscipienda
est, inter se certent. Qui verò sponte sua exercitum sequun-
tur, nullo conducti stipendio, eorum tanta est multitudo, vt
sæpe dimitti eos, ne vel oneri sint, vel commeatus deficiat,
necesse sit. Tanta præsidij militaris copia in nulla alia aula
facile reperitur : nisi fortè in Aethiopum regis Davidis, qui
præco Ioannes cognominatur. Huius enim equitatus & pe-
ditatus dicitur tantus esse, vt nemo percensere numerando
queat. In China verò, nuper admodum peruestigato & co-
gnito Christianis regno, vicies centena & quinquaginta mil-
lia peditum, & quater centena millia equitum circa re-
gem esse feruntur : Vt taceam de multitudine, quæ in singu-
lis eius prouincijs inuenitur.

Copias duntaxat persequar eas, quas patrum memoria
& nostra Solymannus, filius eius Selymus, & nepos Amu-
rates duxerunt. Primum bellum quod Solymannus anno
Christi 1521 Christianis intulit, contra Belgradum, portam,
clauem, & propugnaculum Vngariæ, totiusq; Christianæ
reipub. susceptum est : in quo trecenta millia armatorum
fuere. Alia centum millia duce Mechmetbego in Transyl-
uaniam, totidem in Croatiam & Dalmatiam irrupere. Pax
erat per id temporis facta cum Persis, ferme vt nunc, com-
positis rebus in Persia, Turci successibus elati altos spiritus
gerunt. Implorauit autem Ludouicus Vngariæ rex opem
vicinorum Christianorum, sed frustra. Inter cæteros Polo-
B norum

norum rex responsum dedit ad deiiciendū animos Christianorum magis quā ad erigendum accommodatum. Putauit enim impares esse Christianorum opes tanto hosti, ideoque pacem, quibuscunq; conditionibus ab eo redimendam. Sequentē anno idē Solymannus Rhodum afflictæ Græciæ propugnaculum, peregrinantium diuersorum, naufragorum portum, miserorum asylum, quadringentis nauibus, ac bis centenis millibus armatorum, accurrente identidem recenti milite ex Anatolia, expugnauit & euerit. Anno 26, iterum inditō bello, de summa rei decertaturus cum Ludouico rege Vngarorum, bis centena millia viro- rum contra eum duxit. Ludouicus verò vix viginti quatuor millia ei opposuit, & in conflictu cum quindecim millibus Christianorum occubuit. Anno 29 redijt in Vngariam cum bis centenis & quinquaginta armatorum millibus, Budam oppugnauit, & Viennam Austriæ circumfedit, horribili fremitu, fragore, minis & crudelitate incredibili eam quassans, lacerans, & ignes, cuniculos, & tormenta omnis generis admouens. At cum nanare & efficere tunc nihil potuisset, anno 32, auctis copijs, in Pannoniam reuersus est, vt maiōribus viribus Viennam oppugnaret. Habuit in hac expeditione ad sexcenta hominum millia, & in ijs trecenta millia equitum. In itinere oppidulum Vngariæ Gunzium terdecies oppugnauit, eo tamen nisi per deditionem potiri non potuit.

Anno 37, emissā classe centum & quinquaginta triremium, octoginta biremium, & ducentorum ac quinquaginta varij generis nauigiorum, Corcyram Venetæ ditionis insulam oppugnauit, suburbia incendit, agros populatus est, multos occidit, non paucos abduxit, rum Zazynthum & Citheram vastauit, Aeginam expugnauit, & solo æquauit, Parum cepit, ab Anaxo tributum exegit, ex Apulia, & Tyrreni

rheni maris ora prædas magnas fecit. Anno 41 iterum in Pannoniam cum ingenti exercitu effusus Budam & Pestum occupauit, tum agmina magna ad vastandam cædibus & incendijs Austriam & Morauiam emisit. Anno 43 & 44 ad ducenta viginti millia contra Vngaros duxit, & arcem Vualpo in confinibus Bosnæ Croatiae & Vngariæ sitam, Quinqueecclesiam, Soclosiam, Strigonium, & Albam regalem in potestatem suam redegit. Anno 50 Temesuarum cum ea- & bellis multis cepit, & Agriam, quæ Erla dicitur, validissimè oppugnauit. Anno 52 ab Henrico Gallorum rege, quod turpissimum est dictu, contra Carolum Vincitatus, classe ingenti ditiones eius infestauit. Anno 53 Zigetum obsedit, ac plus quam decem millia globorum in eam urbem & arcem displosit.

Sed nihil est necesse omnes expeditiones Turcorum contra Christianos exiliter persequi: certum est, Solymannum viuo rege Ferdinando, sexies in Pannoniam irrupisse, eamque spacio centum triginta milliariū occupasse, vrbes, arces, & oppida munitissima quæq; cepisse. de quibus paucula quædam virtute & industria Lazari Schuendij recuperata sunt. Meliten quoque insulam acerrimè oppugnauit Solymanus adductis centum & sexaginta octo triremibus munitissimis, præter naues onerarias, nauigia & scaphas quamplurimas, & ad septuaginta octo millia pilarum in eam iaculatus est. Mortuo autem Ferdinando, extremum furorem in Vngaros effusus, anno 66 tantas copias ad excidendum & euertendum Zigetum adhibuit, vt duo milliaria in longitudinem compleuerint. In qua quidem obsidione ipse quoq; fremens & frendens mortem obiit, sed Zigeto tamen exercitus eius potitus est, & Christianos, quotquot Martis vis reliquos fecerat, concidit: exceptis paucis, qui turcicis pileis tecti, cum mulieribus & infantibus in seruitutem rapti sunt. Eadem expeditione etiam Giulam cepit.

Quid dicam de externis copijs, quibus ipse, & post eum Selymus & Amurates Christianos in Cypro, Georgianos, Persas, & Mauros aggressi sunt? Contra Tammalum Persarum regem agmina militum ingentia sæpius duxit Solymanus, & quandoq; ad centum & triginta millia hominum in pugna amisit. Selymus verò, anno 70 contra fidem iurisiurandi religione firmatam, missis triremibus centum sexaginta, biremibus, & alijs nauibus quamplurimis, Cyprum Venetis eripuit. Idem anno 74 classe nauium longarum rostratarum centum sexaginta, onerariarum triginta, terrestri verò exercitu quadraginta millium armatorum, Tunetum in Africa, & Guletam cepit. Amurates anno 75 rerum potitus, omnia fere aliorum bellorum cura, omnes cogitationes, & vires ad domandum Persicum regnum accipiti contentione distractum, & miserabiliter conuulsum conuertit. Itaq; missis identidem nouis Bassis cum ingenti exercitu, Georgianos, primum; tum Persas tentauit, & caedibus rapinisq; horrendum in modum vsq; ad annum Christi 1587 grassatus est. Quid enim postea in hoc regno gestum, actum uesit, compertum non habeo. Tanta multitudo, copia, numerus, atq; vis armatorum hostium non solum aspectu, sed etiam auditu terribilis est. Quacumq; enim infestit, aut ingreditur, longe lateq; omnia depopulatur, & tanquam eluies quædam homines & pecudes abripit, domos incendit, agros vastat, & nihil incorruptum aut inuiolatum relinquit. Ac si vita ipsa non priuat, bonis tamen omnibus spoliatur, & in tristem, morteq; ipsa acerbiorē seruitutem abducit.

Si quis verò adeo ferreus est, ut neq; numero, neq; tantorum hostium percellatur, is horribili crudelitate, quam hæc immanissima gens exercet, commoueatur necesse est. Tantæ enim sæuitiæ atq; iniquitatis exempla nobis turcica

turcica historia suppeditat, vt eorum recordatione nemo
sit, qui non intimis sensibus exhorrescat. Nolo attingere
longinqua, nec exemplum Mahometi allegabo, qui anno
Christi 1474 in pugna ad Euphratem sex millia Persarum
& octingentos cepit, de ijsq; singulis diebus, quibus stati-
ua habuit, quingentos iugulari, insepultosq; dispergi iussit,
vt totam Armeniam horrendo cadauerum spectaculo com-
pleret. Vnus Solymannus tot documenta barbaræ ferocita-
tis præbet, vt terrorem inijcere summum queant. Anno 29
in obsidione Viennensi in imbellem turbam ira & fremitu
ingenti percitus ita sæuijt, vt infantes medios secuerit, foe-
minas & senes palis infixarit, verubus transfoderit, & gla-
dijs disciderit: captiuorum verò supra sexaginta millia in
seruitutem rapuerit, vites & arbores in agris succiderit, &
nullum immanitatis genus prætermiserit. Anno 1557 Cor-
cyram insulam cum classe inuasit, oppidula cum vicis præ-
datus est, & amplius sex millia captiuorum, cuiusvis ætatis
& sexus Constantinopolim adduxit, vbi factò præconio,
fœminas, mares, iuuenes, & senes Christiani perexiguo
precio venditi sunt, quod in thesauros regiois repositum est.

Anno 43 capta per deditionem Alba regali, quingen-
tis viris fortibus virilia membra execut, eosq; rasit, & pas-
sim per Græciam dispersit, vt victoriæ partæ testes essent.
Captus quoq; eodem tempore Tartarus vnus ex ijs, qui
prædas maximas in ea regione fecerant, bimulum infantem
ambelum in pera habuit. Ex quo coniectura capi potuit,
quantopere gens illa immanis in carnes & viscera Christia-
norum sæuiat. Mortuo autem ad Zigetum Solymanno, Tar-
rari infantes medios dissecuerunt, hastisq; affixos ad ignem
assarunt. Adeo hoc immane genus hominum carne Chris-
tianorum, & vberibus fœminarum delectatum est. Anno
66, cum classis turcica, Melitenſi obsidione relicta, Conſtan-

inopolim reuerteretur: in itinere Chium insulam Aegæi
maris adorta est. Fuit autem ea inde usque à Græcorum im-
peratorum temporibus libera, & ne à Turcis inuaderetur,
pro ponte sua tributum annuum pensitauit. Nihilominus classi
præfectus Pialis tunc in ferijs Paschatis, quas more institu-
toque maiorum Christiani illic celebrabant, nihil tale metu-
entes, multo minus meritos ex insidijs oppressit. Euocauit
enim præsidem, reliquumque magistratum in prætoriam tri-
remem: mox palatium & arcem Turci occuparunt, Christiani
nos magistratu abdicarunt, Turcos in locum eorum substi-
tuerunt, templaque Christiana solo æquarunt, relicto unico
S. Dominici, quod statim ritibus mahometicis initiatum
est, & idolomania turcica consecratum. Abdicatus vero
magistratus cum familia tota Constantinopolim missus est,
indeque in varias regiones deportatus. Hæc miseranda clades
ad Gallorum regem delata permouit illum, ut pro oppressis
Christianis deprecaretur. Qui etiam pro foedere & coniun-
ctione, quæ est inter ipsum & Turcam, obtinuit, ut exilibus
in patriam redeundi potestas daretur, & umbra aliqua li-
bertatis restitueretur: ea tamen conditione, ut prouocatio
ad imperatorem Turcicum fieret.

Anno 1571 expugnata Cyprio, supererat Famagusta, quæ
tamen destituta Christianorum ope, Turcorum violentam
& diuturnam impressionem sustinere amplius non poterat.
Itaque Bassæ turcico sese dedit, ea conditione, ut liceret
Venetis, qui in obsidione erant, saluis corporibus, armis,
facultatibus, & quinque machinis bellicis in Cretam disce-
dere. Christianis vero illic mansuris, tam religione, quam re-
bus suis frui. Hanc conditionem probauit Mustapha, Bassæ
turcicus, & subscriptione sua confirmauit. Sine mora igitur
Veneti nauibus imponere ceperunt ea, quæ à duce turcico
impetrarant. Ante discessum vero Venetorum præfectus
Braga-

tinopolim reuerteretur: in iantra Chio nauis
maris adorta est. Fuit autem ei inde ipsa Carina
peratorum temporibus libera, & nec tunc
sponte sua tributum annuum penitus. Nihil
praefectus Palis tunc in ferijs Palsani, qui nunc
toq; maiorum Christiani illic celebrant, pueri
entes, multo minus meritos ea mola oppre
enim praedem, reliquumq; magistrum a pa
remem: mox palatium & arcem Turo occupauit.
nos magistratu abdicarunt, Turem in locum
tuerunt, templaq; Christiana solo aequant.
S. Dominici, quod statim ritibus mahomet
est, & idolomaniz turciz conuersum. Mag
magistratus cum familia tota Constantinopolim
in deq; in varias regiones deportans. Hae
ad Gallorum regem delata personam illam
Christianis deprecaretur. Qui etiam pro fratre
uione, quae est inter ipsum & Turcam, ob
in patriam redeundi potestas daretur, & re
eratis restitueretur: ea tamen condicione, qu
d imperatore Turcicum fieret.

Anno 1571 expugnata Cypro, superata Tan
men delictura Christianorum ope, Turcorum
diuturnam impressionem sustinere amplius
q; Bassae turcico sese deditit, ea condicione
netis, qui in obsidione erant, salus copula
ultatibus, & quinq; machinis bellicis in Car
e. Christiani vero illic manus, tam religio
suis frui. Hanc conditionem probant Mahomet
cius, & subscriptione sua confirmauit. Secun
reti nauibus imponere ceperunt ea, quae ante
etant. Ante discessum vero Venerorum

Bragadinus quosdam de suis ad Bassam turcicum misit, cla
uemq; more dediditiorum tradidit. Bassa quidem missos
ad se humanissime accepit: Sed videre sese cupere ostendit
prius Bragadinum, aliosq; primarios milites, a quibus tati
ta fide & fortitudine Famagusta defensa esset. Ideoq; ut ad
se venirent postulauit. Accessit necessitate compulsus Braga
dinus, quinquaginta selectioribus militibus comitatus.
Acceptus est primum benigne: sed praeter spem & opinio
nem in tentorio Bassae detentus audiuit conficta quadam
aduersus se crimina, quasi ad se missos legatos contra ius
gentium male tractasset, & causam necis eorum dedisset.
Ob id ira incitatus Bassa vinciri iussit cunctos, nec multo
post productos ante tentorium in conspectu suo in frusta
secari. Bragadinum vero, auribus prius amputatis, viuum ex
coriari. Est autem digna omnium posterorum memoria hu
ius Bragadini in summis cruciatibus patientia, fides, & con
stantia in confessione Iesu Christi. Hunc enim quoties astan
tes magno numero Turci & Iudaei per contumeliam nomi
narunt, illuserunt, aut illi exprobarunt, ille inuictus animo
defendit, inuocauit, & salutem se ab eo petere & expectare
aeternam ostendit.

Anno 1586 capto Taurisio Persicorum regum sede an
tiqua, potestas data est Turcis praedandi, rapiendi, inuaden
di, fortunas & homines, quantum quisq; posset. Mox libi
do, auaritia, crudelitas, & furor tantus vire tota exarsit, ut
plane nullum flagitium, nullum scelus, nullum maleficium
teteritum praetermitteretur. Neq; est ullius hominis facul
tas tanta, ut vel atro citatem effrenata ac furiosa cupiditatis
efferre, vel gemitum, squalorem, ciulatum liberorum & pa
rentum, lacrymas fauciatorum, deprecationes senum, com
munem deniq; incolarum formidinem, trepidationem, do
lorem in extrema miseria atque calamitate eloqui possit.

Virgi

Virgines viciatæ sunt, liberi à parentum complexu auulsi, ædes fractæ & exustæ, omnia bona direpta, nec vlla particula ciuitatis inuiolata est relicta. Semel id factum, sed iterum & tertio multo crudelius & miserabilius. Prædæ tanta fuit magnitudo, vt aliquot millia camelorum ijs onerata sint. Ac inter manubias ferè vnusquisq; puellulam aut adolescentem, in quibus species aut forma erat liberalis, secum abstulit.

Vnicum adhuc crudelitatis ingentis exemplum adiungam de Drusis, qui reliquæ sunt Gallorum illorum, qui tempore quodam ad recuperandum sepulcrum domini in Iudæam profecti sunt, & loca inter Ioppen supra Cæsaream palæstinam, & Iordanis fontes, ad Libani latus incolunt. Christianam quidem religionem profitentur, sed ductum tamen prophetæ sui Ismani sequuntur, vitamq; professioni prorsus contrariam agunt. Turcicam tamen idolatriam & dominationem derestantur, omniq; contentione, velis, vt ita dicam, remisq; fugiunt. Ad eos igitur delendos missus Ebraim Bassa non tam vi manifesta, quam fraude & perfidia occulta eos adortus est. Nam & ducem eorum verbis & promissis humanissimis ad colloquium allectauit, & quotquot ad ipsum venerunt, eos immaniter excruciatos sustulit. Erant autem de his Drusis viri trecenti quinquaginta, præter cæteros ad defendendam patriæ suæ libertatem parati. Præfectus verò eorum erat Macademus, qui honoribus & præmijs ab Ebraim Bassa ad se delatis inductus, in castra cum selectis illis viris ad tyrannum accessit. Quid Bassa? Præfectum mox in vincula conijcit, viros verò, qui cum eo erant, in vineam duci iubet, & ad vnum omnes concidi, præfectum autem ipsum per summum scelus violata fide, viuum excoriari: prius tamen, vt diu cruciaretur, tergo eius perforato, & in tribus partibus carne exsecta. Quid

Quid est, quod ad magnitudinem & acerbitatem huius crudelitatis accedere possit? Quid est, quod tam augeat belli turcici atrocitatem, quam augent hæc ipsa tam horrendæ immanitatis exempla? Quæ quia peruulgata sunt & patent omnibus: minus mirum est, nonnullos, quibus libertas & pietas cordi est, vitam ipsam profundere malle, quam tyrannidem tantam subire. Quare dubitandum non est, quin omnibus votis, summisq; gemitibus tantam belli molem deprecari debeamus, tum studio etiam & viribus cunctis in id incumbere, ut armis iustis vim tantam à ceruicibus nostris depellamus. Quò autem atrocius hoc bellum esse intelligimus, eò etiam maior necessitas illius gerendi nobis obuenit.

Concurrunt autem hoc loco multa, quæ necessitatem huius belli demonstrant, primum perfidia gentis turcicæ, deinde seruitutis asperitas, tum religionis periculum. Ac perfidiæ quidem exempla sunt notissima, quæ ad vnam summam referuntur omnia, non esse fidem habendam turcis, nisi cum nocendi aut violandi datam fidem facultas nulla datur. Qui autem fidem violat, oppugnat omnium commune præsidium, ut noster Cicero ait. Itaq; frustra ad turcorum fidem confugiunt Christiani, & nequicquam eorum opem victi implorant. Recentia duntaxat perstringam. Anno 1529 Budam venerat Solymanus, eamq; ferè vacuam ciuibus ob metum, arcem tamen militis Germani præsidio munitam repererat. Hanc cum euertere cuniculis conaretur tyrannus, Germani, defensionis spe abiecta, cum hoste pacti sunt, ut saluis rebus suis abire sibi liceret. Quid tyrannus? non habita vlla datæ fidei ratione abeuntes cum sarcinis suis milites ad vnum trucidari iubet, custodem verò arcis incolumem dimittit, quod illo inuito facta esset editio.

Anno 1543 cum Quinquēcecliam cepisset Solyman-
nus, & Soclosiam arcem circumfideret, vicini populi metu
fracti, sponte deditionem fecerunt. Iussi autem sunt com-
meatum omnem in castra tyranni apportare. Quo facto,
iudices pagorum Solymanus accersuit, imperauitq; vt
postridie singuli cum suis subditis redirent, reuersos verò
instar pecudum iugulandos mactandosq; curauit. Idem ty-
rannus, cum Albam regalem cepisset, in loco quodam pla-
no non procul ab vrbe conuenire iussit victos, quasi in fi-
dem eos recepturus. Venerunt eò, quibus imperatum erat,
deposito squalore, armis, ac vestitu solito induti, & in aci-
em, ordinemq; redacti. Tyrannus aliquandiu obequitans,
& aciem inspectans tandem vt arma abijciant, præcipit, non
nullos ex omni numero, viribus, & corpore valentiores se-
ligit, reliquos à tergo circumuentos gladijs suis conciden-
dos curat. Erat tunc statutum deliberatumq; tyranno, nul-
lum exemplum crudelitatis prætermittere. Idcirco alios suis
gladijs confodit, alios iaculatoribus pro scopo opposuit,
alios suis filijs quorum duos secum adduxerat, obiecit, ex-
ploraturus vter eorum vulnera infligere profundiora, aut
plagas edere conspectiores, atq; adeò plus sanguinis è cor-
poribus Caurorum, quo nomine Christianos appellauit,
elicere posset.

Memorat historia Noricum quendam magnitudine &
robore corporis antecellentem, adductum esse ad nanum
tyranni filio apprimè carum, vt ab eo per ludibrium con-
sideretur. Astitit hic prægrandis vir, celso & erecto corpo-
re, instar Rulandi. Nanus verò vix genua eius attingebat, &
ictus crebros cruribus illius infigebat. Spectaculum erat iu-
cundum Turcis, at valde luctuosum Christianis. Tam diu e-
nim impetitus est fortissimus miles, donec concidens vulne-
ribus passim toto corpore acceptis expirauit. Compertum
omnino est exploratumq; omnibus, pariter victos & dedi-

tos eodem loco à Turcis haberi, fidemq; mahometicam nihil aut parum differre à perfidia.

Vnum exemplum seruatae fidei à Solymanno legi in Rhodi expugnatione anno 22. Cum enim fortissimi milites Christiani de Christianorum ope desperassent penitus, dedere urbem & insulam hosti barbaro coacti sunt. Quod tamen factum est ea conditione, ut saluis corporibus & rebus suis abire eis concederetur. Datam fidem summa constantia seruauit Solymannus, misertus insuper etiam magistri ordinis, qui tanta fortitudine insulam & urbem tutatus esset, & iam ætate affecta, viribusq; infirmis in exilium proficisci cogeretur. In cæteris fidem in perfidiam ferè conuertit, & cum beneuolentiam simulauit, acerbitalis & sæuitiæ virus effudit. Perfidiā autem Turcorum semper sequitur vel cædes deuictorum, vel in seruitutem traditio. Solet enim Turcorum exercitum comitari ingens turba mangonum cum longissimis catenis, quibus captos Christianos vinciant, & serie longa quinquagenos aut sexagenos trahant: ita ut vnus passus interuallo incedant, ne se mutuo conculcent. Hos nocturno tempore locis munitis includunt, ne aufugiant. Nonnulli etiam talium captiuorum pati libidinosa ab impuris mangonibus coguntur. Inde quā miserabilis sæpe audiatur ploratus & gemitus non verbis explicari potest. Non enim ætas impubes à vi fædissimæ libidinis tuta est. Turcorum verò quæstus hic longè vberimus est. Ac de captiuis quidem decimum quenq; imperator Turcus sibi vendicat, eumq; ad certum genus laboris, cui aptus est, destinat. Puellas quidem & iuuenes artificijs instruendas curat: viros ad agriculturam, aut alia opera adhibet. Nonnullis etiam virilia exciduntur cum magno vitæ discrimine, ut eorum vsus ad sceleratissimam libidinem esse possit.

Suntq; magistri ordinati, qui opera à singulis exigant, cessantesq; flagris cædant. Puellæ & fœminæ quandoq; ad fœdissima munia detruduntur, vt heras suas sequantur cum aquæ vasculo, & partes absconditas post alui exonerationem purgent. Dura omnino & miseranda est talium captiuorum conditio: Durior tamen longè eorum, qui nullam artem mæchanicam didicerunt. Hi enim tanquam inutilia terræ pondera absq; vlla commiseratione per saxa, per nives raptantur, fame, siti, & squalore perpetuo macerantur. Nec finis miseriarum ullus apparet, præter mortem. Quin incantationibus etiam vtuntur turci ad retinendos in seruitute captiuos, quibus credunt vel inuitos cohiberi posse. Fugere autem qui volunt, in periculum summum sese inferunt. Aut enim naufragijs pereunt, aut à bestijs vorantur, aut fame contabescunt: aut ex fuga retrahuntur, & multo inclementius quàm ante tractantur. Talibus enim vel plantæ pedum scinduntur sale in fissuras insperso, vel furca ingens cum ferro collari illis circumdatur.

Non finit me pietas hoc loco præterire Armeniorum & Græcorum fidem & beneuolentiam insignem erga captiuos Christianos, quos quantum possunt in fuga adiuuare etiam cum periculo suo interdum solent. Gratiā igitur illis debemus perpetuam: & si vicissim conferre aliquid in miseros exules possumus, propensam nostram voluntatem in eos esse decet. In forum quoties captiui tanquam ouium aut caprarum greges producuntur, vt vendantur, detrahis vestibus omnia membra eorum explorantur, nunquid vitij habeant. Venditi verò onera mandata ferre, vel iugo copulati aratrum ducere coguntur, nec licet cum vllō facili colloqui. Si qui etiam liberos procreant, vernæ & ipsi sunt. Eni-
uistis seruitus.

Sed tristius multo est conscientiæ periculum, quod in hac

Suntq; magistri ordinati, qui opera ingenuorum
cessantesq; flagris cadant. Puella si iuuenis quicquam
foedissimam monia detruuntur, vt hanc hanc inueniunt
aque vasculo, & partes absconditas postea ruerunt
nem purgent. Dura omnino & inhumana est illorum
uorum conditio: Durior tamen longiorum, quoniam
artem mechanicam didicerunt. Hi cum tanquam
terre pondera absq; villa commiseratione percuti
ues rapentur, fame, siti, & igne perpetuo
Nec finis mulierum ullus apparet, nec ad reuocand
incontinentibus etiam vtuntur neci ad reuocand
virtute captiuos, quibus credunt vel iniuriis colant
Fugere autem qui volunt, in periculum summum
runt. Aut enim naufragijs pereunt, aut à beatis
aut fame contabescunt: aut ex fuga recedunt
inclementius quam ante tractantur. Talium
pedum scinduntur sale in fissuras impiciuntur
gens cum ferro collari illis circumdantur.

Non finit me pietas hoc loco praeire
Græcorum fidem & beneuolentiam infigimus
Christianos, quos quorum possunt in fugam
um periculo suo interdum solent. Grauius
emus perpetuam: & si vicissim nostram voluntate
eules possumus, propensam nostram voluntate
se decet. In forum quoties captiuo tenquam
arum greges producantur, vt vendantur, tamquam
is omnia membra eorum explorantur, reliqua
ant. Venditi verò onera mandata ferre, reliqua
arum ducere coguntur, nec licet cum muliere
i. Si qui etiam liberos procreant, veniunt & ipsi
is seruitus.

Sed tristius multo est consuetudo periculis

hac seruitute Christianis impendet. Simul ac enim puella
aut iuuenis in seruitutem datur, ad suscipiendam circumci
sionem, abnegandamq; Christianam fidem sollicitatur: &
ferè semper meliore conditione esse solent, qui Christianam
religionem abiurarunt. Hinc, proh dolor, fit, vt iuniores fa
cile religionis Christianæ obliuio capiat. Exemplum me
morabile & recens est. Erant duo fratres in Georgia, quos
Mustapha turcicus Bassa fraude & vi circumuentos Con
stantinopolin attraxit. Christianam religionem, more gen
tis suæ, profitebatur uterq;: Sed turci operam dabant enixe,
vt à fide Christi ad mahometicam religionem eos abduce
rent. Quod cum nullo alio pacto fieri posset, gubernationis
munus ei polliciti sunt, qui è Christiano turca fieret. Ac
maior quidè natu animo magno has illecebras aspernatus
est, & fidem in Christum retinuit, quamcunq; fortunam sub
ire paratus: Minor verò gubernationis cupiditate incensus,
Christum nefariè abnegauit, & circumcissione accepta, Ma
hometum profiteri cepit.

Habet quoq; turcicus imperator ius potestatemq; op
timum quemq; ex Christianorum liberis deligendi, & ma
hometica religione imbuendi, vt eorum vltus in obeundis
reipub. muneribus esse possit. Quanto cum gemitu & dolo
re parentum & cognatorum id fiat, cogitatur, quam dictu fa
cilius est. Abstrahuntur enim liberi à parentibus & cogna
tis, & quod atrocius multò est, auelluntur à Christo, & addi
cuntur Mahometo. Narrant Græci ipsi, qui ad nos comme
ant interdum, pueros Christianorum turcicis ritibus atque
moribus informatos, turcis ipsis esse truculentiores. Ob
idq; nigri diaboli vulgo appellantur. Maiores natu & sacer
dotes etiam in regno turcico Christi quidem non tam fa
cile obliuiscuntur, sed miseris tamen modis tractantur. Tur
ci enim pleraque templa suo Mahometo consecrant: vix

1
vnum aliquod humile aut ruinosum Christianis relinquunt,
Campanas, organa, & musicam tollunt, potestatem concio-
nes habendi adimunt, publicorum munerum armorumq;
usu priuant, contumelias in Christum, vel in Christianos
impunè iactant. Qui verò de Mahometo aliquid loquitur
indignius, huic vim adhibent, aut incendium parant. Est
ergo bellum contra Turcam non tam libertatis, quàm ip-
sius religionis causa necessarium. Et si enim ad religionem
turcicam non facilè quisquam compelli videtur in regno
Mahometico: tamen non solum allecuntur ad eam susci-
piendam iuniores, sed attrahuntur etiam, & multi quotidie
reperiuntur, qui spe honorum atq; præmiorum, relicta hu-
mili conditione Christianorum sponte se ad Mahometistas
aggregant. Sunt reliqua Constantinopoli templa Christia-
norum complura, quæ hæcenus per Mahometi I L sequen-
tiumq; imperatorum priuilegia steterunt. Anno autem 1584
parum abfuit, vt non omnia in Moscheas, siue templa Tur-
cica conuersa sint. Vix Græcorum, Armenorum, & aliarum
gentium Christianarum precibus obtineri potuit, vt duo-
bus ereptis, cætera Christianis relinquerentur.

Quàm facilè verò in tanto contemptu Christianæ religio-
nis sensus pietatis euanesceat, & ex animis effluit? De nobis
quid fiat quotidie experimur. Languescit miris modis cul-
tus Dei, & amittitur doctrinæ integritas, etiam cum assidue
tractatur & inculcatur, nedum in tanta contentione, squa-
lore, & negligentia. Nullum præterea genus hominum de-
teriori loco & conditione est in regno Turcico, quam Ec-
clesiasticum: quod labore manuum cogitur non victum tan-
tum parare, sed etiam tributum. Singuli enim singulos duce-
tos annuatim pendunt, quod nisi faciunt, oportet eos ven-
dere liberos, aut perpetuum subire carcerem. Quàm cara i-
gitur nobis est religio pura & integra, tam curæ etiam nobis
esse

num aliquid humile aut ruinofum Christianorum
Campanas, organa, & musicam tollunt, pontificum
habendi adiungunt, publicorum numerum augent
usu priuant, contumelias in Christum, vel in Christi-
anum puniunt iactant. Qui verò de Mahometo aliquod
indignum, huic vim adhibent, aut necesse est
ergo bellum contra Turcam non tam liberum, per
religionis causa necessarium. Etsi cum id
Turcicam non faciliè quicquam compelli videtur
Mahometico: tamen non solum allectantur & in
iudicandam iuniores, sed attrahunt etiam, & amant
periciuntur, qui spe honorum atq; præmiorum
nili conditione Christianorum sponte se ad Mahometi
aggregant. Sunt reliqui Constantinopoli circum
orum complura, quæ hæcenus per Mahometi
umq; imperatorum privilegia steterunt. Atque
arum abfuit, ut non omnia in Molcheras, & in
ica conuersa sint. Vix Græcorum, Armenorum &
entium Christianarum precibus obtinent piam
s ereptis, cætera Christianis relinquere.
Quam faciliè verò in tanto contemtu Christiani
sensu pietatis evanescit, & ex animis efflu-
id fiat quotidie experimur. Languefcit mirum
Dei, & amittitur doctrinæ integritas, cum
statum & inculcatur, necdum in tanta contumacia
, & negligentia. Nullum præterea genus hominum
ori loco & conditione est in regno Turcorum
allicium: quod labore manuum cogitur non
parare, sed etiam tributum. Singuli enim de
annuatim pendunt, quod nisi faciant, quædam
liberos, aut perpetuum subire carcerem. Quæ
nobis est religio pura & integra, cum piam

esse debet bellum contra Turcam, qui nullum pietatis Chri-
stianæ, nullum legum, nullum libertatis officium inuiolatum
relinquit. Verum enim est & omnium ætatum testimonio
comprobata poëtæ græci sententia: Barbarus fit qui diu in-
ter barbaros versatur.

Aliquando feuerius appellati græcos, qui stipis aut eleē-
mosynæ, ut ipsi vocant, colligendæ causa ad nos commeant,
sacerdotes præsertim, quod non plus operæ aut studij in do-
ctrina Ecclesiæ, aut linguæ patriæ collocent. Barbari enim
sunt pleriq; omnes, ignari sermonis patrij, nec doctores Ec-
clesiæ græcæ, Nazianzenum, Basilium, Chrysostomum lege-
runt, multò minus historicos, oratores, aut poëtæ græcos
cognouerunt. Sed hoc responsum pleriq; dederunt, nō plus
temporis aut ocij se literarū studijs tribuere posse, quàm la-
bor & cura victus, tributiq; annui concedat. Et cum concio-
num usus apud eos nullus sit, faciliè intelligitur: etiam discen-
di atq; docendi operas omnes negligi. Scholas planè nullas
habent, nisi quibus Arithmetica, & fortè etiam Musica tra-
ditur. Vbi autem sementis nulla sit, quæ spes frugum aut
messis esse potest? Iacent literæ, frigit religio, abolita est li-
bertas, seruitutis iugo horrendo oppressa sunt omnia. Quod
quò intolerabilius & formidabilius est, eò maiori neces-
sitate nos impelli ad repugnandum obstitendumq; nefarijs
Turcorum conatibus statuamus.

Quam quidem ad rem complura sunt, quæ nos excita-
re atq; inflammare debent. In primis gloria Dei, & filij ipsi-
us Iesu Christi, cuius maiestas & honos agitur. Non enim
patitur mahometicus furor Christum ad dexterâ Dei sedere,
sed detestanda audacia imperium omne ei derogat, & autho-
ritatem dignitatemq; Christo debitam impio & execrando
suo Mahometo tribuit. Huic robur & potentiam, Christo
infirmitatem affingit. Quàm igitur necessaria est nobis
Christia-

Christianis domini nostri Iesu Christi professio : tam necessaria etiam est eiusdem nominis & gloriæ defensio, & contumelijs mahometicis vindicatio. Et quoniam aliud nomen nullum est datum nobis, per quod salutem consequi possimus, nisi nomen Iesu Christi : etiam propugnare pro hoc Seruatore nostro non minus quam pro ipsa salute nostra debemus.

Postulat deinde ipsa mater Ecclesia nostram in arcendis turcis curam & diligentiam. Est enim Turcus hostis Ecclesiæ Christi, & etiam si, tributo accepto, viuere sub imperio suo sinit Christianos : tamen Ecclesia sub tanto hoste atq; tyranno qualis potest esse ? quam est miserabilis status Ecclesiæ Græcæ ? quam tristis facies Ecclesiæ Asiaticæ, & Africanæ ? quam immani & horrenda barbarie contaminata ubiq; sunt omnia ? Videmus quanta vis sit & magnitudo iræ diuinæ, quæ, ubi semel exarsit, non facile restinguitur. Effudit Deus iam dudum furorem suum in eas gentes, ad quas omnia sua bona transtulerat, & quibus lucem verbi sui cumulatè tribuerat. Huius furoris reliquias omnes posterì sentiunt & turcicæ tyrannidis iugum etiam nunc ferre coguntur, nec semel susceptum illud de cervicibus suis deicere possunt. Non dissimilis fortuna nostra erit, nisi maiori fide, cura & diligentia tueri communicata nobiscum Dei bona studuerimus. Quare prouidendum est etiam nobis, ne eodem modo iusta Dei ira aduersus nos exardescat, & in immanium turcorum potestatem redigamur, unde liberatio sperari nulla possit.

Flagitat hanc ipsam animaduersionem atq; studium etiam patria, cuius libertas omnis in hoc bello agitur. Turcica enim tyrannis nihil libertatis reliquum facit. Vbi autem libertatis nihil est, ibi nec iuris, nec æqui cura est. Vbi iuris & æquitatis nihil est, ibi neq; ego meum, neq; tu tuum tueri

Christianis domini nostri Iesu Christi prebent: cum quod
saria etiam est eiusdem nominis & gentis deinde de a
tumeliji mahometicis vindictio. Et quoniam dicitur
men nullum est datum nobis, per quod talia
possumus, nisi nomen Iesu Christi: cum propter
hoc Seruatore nostro non minus quam per quod
stra debemus.

Postulat deinde ipsa mater Ecclesie nostram
dis turcis curam & diligentiam. Est enim Turcorum
clesie Christi, et etiam si, tributo accepto, vinctum
rio suo finit Christianos: tamen Ecclesia sui
atque tyranno qualis potest esse? quoniam est
Ecclesie Græce? quoniam tristes facies Ecclesie
Africane? quam immani & horrenda barbarorum
nata ubique sunt omnia? Videmus quanta vi
no ita diuine, quæ, ubi semel exaruit, non sine
tur. Effudit Deus iam dudum furorem suum
ad quas omnia sua bona transulerat, & quibus
si sui cumulata tribuerat. Huius furoris
offensa sentium & turcica tyrannidis iugum
coguntur, nec semel susceptum illud de
eiicere possunt. Non dissimilis forma nobis
ori fide, cura & diligentia rueri communica
ei bona studuerimus. Quare prouidentibus
s, ne eodem modo iusta Dei ira aduersus nos
in immanium turcorum potestatem religio
ratio sperari nulla possit.

Flagitat hanc ipsam animaduersionem in
am patria, cuius libertas oronis in hoc debet
a eorum tyrannis nihil libertatis reliquam
libertatis nihil est, ibi nec iuris, nec æqu
& æquitatis nihil est, ibi neque ego

tueri aut custodire possumus, sed iniuriæ, cupiditati, avari
tiæ, & violentiæ subiecta sunt omnia. Tolle iura, & quis di
cet, hoc meum est? Iam sub turcica tyrannide ius neque au
ditur neque admittitur. Quam igitur horribilis confusio in
ea sit, æstimare quilibet potest. Ius dicunt non qui iura di
dicerunt, sed qui armis tractandis ab in iunctate assueue
runt. His subesse imbelles Christianos, his parere necesse est.
Apud hos si de iure querat aliquis, id ferè audire cogitur,
quod ab Antigono seniore audiuit is, qui librum de iusticia
conscripsum illi exhibuit. Sic enim respondit Antigonus,
desipis, qui cum me videas alias vrbes armis vexare, de ius
ticia tamen mihi audes concionari.

Quin etiam superbia Musulmannorum siue Turcorum tan
ta est, ut despiciant, & pro nihilo putent Christianos: adeo
ut, si quis eques Christianus Musulmannum præterit, de
equo descendere cogatur, & cernuo vultu sedentem Turcam
adorare. Hoc nisi faciat, de equo deiici solet. Talis seruitus
si nobis indigna, si turpis, si intoleranda denique videtur:
impellere nos debet, ut omnes vias persequamur, quibus
tueri nostram libertatem possumus.

Ac si nihil horum, quæ recensui, tantam vim haberet,
ut nos ad oppugnandum Turcam acueret: tamen suspiria,
gemitus, lacrymæ, & assidua vota captiuorum & detento
rum sub turcico imperio Christianorum flectere ad miseri
cordiam deberent. Hi enim defatigati ac languentes iugo
acerbissimo seruitutis dies ac noctes animos & oculos ad
nos conuertunt, precibusque & ope nostra se iuuari perunt.
Deus bone, quam grauius hi sub mole tanta ingemiscunt.
quantam vim lacrymarum profundunt. Quos quidem ge
mitus, plangores, & voces lacrymales si minus auribus
exaudimus, animis tamen & intimis sensibus percipere
possumus atque debemus. Decetque adeo nos identidem ad

eos respectare, & vocesq; precesq; nostras cum illis coniungere, vt per lætum & desiderabilem aduentum Filij Dei ad iudicium, si alia ratio fortè nulla inueniatur, ab hoc immannissimo iugo liberentur. Quod nisi facimus, tanquam immites & immisericordes conserui pœnas graues Deo exoluemus. Ab his verò fratribus & sororibus nostris, quæ in seruitute sunt, diris & execrationibus deuouebimur. Hæ rationes satis magnæ ad demonstrandam belli Turcici necessitatem mihi esse videntur: acerba scilicet seruitus, quàm Mahometicus dominatus importat, religionis immutatio, Ecclesiæ clades, gloriæ Christi obscuratio, libertatis omnis, iuris & æqui euersio, assiduus deniq; oppressorum Christianorum plangor, & spes auxiliij in nostris precibus & adminiculo posita.

Superest, vt quibus armis præsidijq; vti ad repellendum hostem tantum conueniat, explicetur. Sunt autem duo, quorum ope atq; opere profigari atque eueri Turcam oportet: vnus est Christianus, alter Rudolphus. Christianus quidem precibus, Rudolphus verò armis & gladio pugnat. His nisi Turcarum potentia fragatur & debilitetur, tuti esse ab illorum impressione violenta non possumus. His præsidij iam olim Israëlita hostes suos Amalecitas, Midianitas, & alios fuderunt. Preces enim sunt, quæ diuinum numen sceleribus nostris violatum placant: arma verò, quæ vim hostilem atque impetum à vobis propulsant. Orante Mose, pro salute Ecclesiæ & Reipub. suæ propugnabant Israëlita in deserto. Gemente & clamante populo, iudices Israëlitici pro lege & pro grege suo dimicabant, hostesq; deuincebant. Sæuiente Maxentio & Maximino, Christiani preces & vota pro Ecclesia faciebant: Constantinus verò manum cum hoste conferebat, Iuliano ignem & minas

eos respectare, & vocesq; precesq; ad
ingere, vt per lacum & desiderium
ad iudicium, si alia ratio forte nulla
manifesto iugo liberentur. Quod in
immites & immisericordes confirmari
olemus. Ab his verò fratribus & laudibus
in seruitute sunt, duris & execrationibus
Hæ rationes satis magnæ ad demonstrandum
ei necessitatem mihi esse videtur: verba
quàm Mahometicus dominatus imperator, ex
notio, Ecclesiarum clades, gloriæ Christi obla
tæ omnis, inris & æqui cœteris, fidem
forum Christianorum plangor, & ipsi
precibus & adminiculo posita.

& minas aduersus Christianos spirante, ipsi precibus ad Deum conceptis sese muniebant, & tyrannum furem, & crudelitatem ex infimo pectore anhelantem interimebant.

domi precemur, & foris praeliemur, animis vota faciamus, manibus verò hostem repellamus.

Preces verò oportet esse ardentes, frequentes, & puras. Nullus enim cultus, nullaq; inuocatio potest placere Deo aut placare iram eius, nisi mens incensa sit timore Dei, fide, ac sententia diuinæ, vrgentiūq; vel certè impendentium malorum. Neque etiam fieri potest, vt ardens oratio ad Deum perueniat, nisi ardeat, qui orat. Est ergo necessarium in hac parte, vt animis attentis cogitemus iram Dei aduersus nos inflammatam, & magnitudinem calamitatum nostrarum consideremus: tum iusto dolore scelera nostra detestemur, ac vero gemitu pœnam deprecemur. Hic enim locum habet id quod Deus apud Ezechielem ait: Quæsiui, num quis esset, qui se opponeret quasi murum pro Ecclesia & populo, & sedare studeret iram meam. Rupturam sane fecit Dominus magnam, dum iterum partem de Christianorum sede in Croatia detrahi à Turcis passus est. Huius enim extremum oppidum & arcem Vuihitch, quæ annos 150 iam propugnaculum Christianæ reipub. aduersus Turcas extitit, cum alijs castellis & vrbibus illi occuparunt, multa hominum millia, sine discrimine sexus, ordinis, & conditionis trucidarunt, reliquam multitudinem in seruitutem ipsa morte duriores abduxerunt. Quæ quidem repentina & violenta impressio, quò magis contra opinionem nostram accidit, eò grauius mentes & animos nostros percellere, & ad emendandum mores & vitam incitare debet.

Imminent ijdem ex omni parte infesti in Styriam, Carinthiam, Carniam, Foroiulium, & erecti passim in Vngaria cum minis & immani terrore vagantur. Quò sane magis excitanda est cura & animaduersio, & ita velut è superiore loco concionandum: indies, Christiani, magis exardescit ira Dei, & cumulatur pœna. Quia atrox infertur contra
nos

nos bellum, ingensq; à Turca impendet periculum. Occurrite ergò flagranti numinis diuini iræ, placare Deum precibus ardentibus studete, & dum in cursu est furor turcicus, omni contèntione resistite. Ardere hic necesse est concionantem, vt ardens oratio eius ad auditores perueniat. Ardere oportet auditores, vt vero animi impetu ad mitigandum Deum iratum, & auertendum horribile bellum incumbant. Vt enim tubæ sono ad præliandum excitantur in acie armati: ita orationis grauitate ad orandum inflammandi sunt togati: vt, nisi seriò & ex animo orent, pereundum sibi cum omnibus, quæ possident, statuant. Cui ergo cara est patria, iucunda Ecclesia, grata salus publica & priuata, dulcis vxor, liberi, domus, supellex, agri, is, nisi oret, omnia ab immanibus Turcis direptum inflammatumq; iri sciat. Aspiciat modò vnusquisq; ea, quæ cara habet, & quò ægrius ea amissurus est, eò ardentiori animo precetur.

Philippus Melanchthon aliquando ex Mysnensis ludi visitatione domum reuersurus tractum amœnissimum ad Albim inter duos montes situm, flumine, valle, vineis, pratis, & arboribus vndiq; vestitum accuratè intuens lacrymas profudit, idq; cur faceret interrogatus, respondit: doleo hæc tam culta loca prædæ barbaris Turcis fore. Sic tua domus, tuus hortus, tua vxor & liberi, & quæcunq; alia cara habes, prædæ hostibus erunt, nisi precibus iram Dei auertere, & mitigationem pænæ flagrantis impetrare studueris. Siue enim omen hoc sit Melanchthonis, siue opinio, siue coniectura: certum est, nisi pœnitentiam egerimus, nos cum omnibus, quæ habemus, perituros esse. Obuersatur animo meo dies & noctes terræ motus, qui anno 90 Vienna, & vicina loca conquassauit. Non enim obliuisci possum Pliniani dicti, quod de Romana vrbe pronunciauit. Nunquam vrbs tremuit, vt non futuri alicuius euentus id

prænuncium fuerit. Nihil opus est exemplis ex veterum aut recentium rerum memoria petitis. Facile est cuius ex ijsdem causis antegressis eodẽ effectus ratiocinari.

Frequentes deinde preces nostras esse oportet, & crebras, quò enim maior est necessitas, eò magis urgenda & frequentanda oratio. Sine intermissione, inquit Paulus, orate. Si cessat Turca, cessare potest aduersus illum nostra oratio. Sed si in opere suo noctes & dies pergit: res cogit nos etiam summo studio perseverare in precatione. Hic iterum contendenda est vox, & exacuendi Christianorum animi, ut, quoad orant, consecuturos se aliquid laxamenti arbitrentur: simul ac verò relanguent, aut de studio suo, perseverantiaq; aliquid remittunt, periculum intendi existiment. Mòsi quid acciderit, historia peregrinationis Israëlitarum indicat. An non, quoties ille manus leuabat, exercitus Israëliticus prosperè pugnabat, & hostem profligabat, simul ac verò manum suam remittebat, hostis vincebat? Ita dubium nullum est, inuentos esse hæcenus Christianos, qui Turcam precum suarum assiduitate represserint, & à finibus nostris propulsarint. At nunc, quoniam iterum ille hostis adeo sæuire in nos incipit, argumento est, nos ocio & languore à cura precandi abductos esse. Quamobrem, si denuò quietis, si pacis usuram aliquam expetimus, denuò orandum nobis esse sedulò frequenterque statuamus.

Denique pura oratio nostra esse debet, quod Apostolus præcipit, cum iubet nos manus puras leuare, hoc est, non pollutas malo proposito in peccatis perseverandi. Nam & apud Esaïam Deus disertè negat, se exauditurum esse multitudinem precum, si manus sint repletæ sanguine. Sic igitur orandum nobis esse sciamus, ut omne propo-
tum

tum peccandi, omnem libidinem, avaritiam, superbiam, luxum, priuatæ vindictæ cupiditatem, & alia delicta, quæ Deus odit, abijciamus, & mente sancta atque integra ad Deum accedamus. Inspiciat modò se ipsum quisque, & quæ in se deprehendit iniqua, superflua, aut inuisa Deo aut proximo, corrigat. Odit autem Deus, etiam omnem insolentiam in gestu, vestitu, & victu. Hanc ergo quamdiu vsurpas, precari rectè non potes.

Hic iterum contendenda vox est, & ad curam abijcendi superbiam, libidinem, luxum, & vestium nouitatem atq; insolentiam inflammandi Christiani, vt non prius credant, se exaudiri à Deo in hoc summo periculo posse, quàm manus puras tollere ad ipsum ceperint. Et est profectò amenia summa, in calamitate accedere ad Deum audere, nisi gestu & vestitu etiam luctum & squalorem præ te feras. Saccus enim & cinis est pœnitentium habitus.

Hoc vsus est in medio omnium rerum certamine atque discrimine populus Israëliticus. Sic enim scribitur in historia Iudith cap. 4. Vniuersus populus seriò inuocabat Deum, & ipsi ac coniuges eorum humiliabant se cum ieiunio & precatione. Sacerdotes verò circumdederunt sibi saccos, & infantes iacebant in vestibulo templi domini, & altare domini tegebatur sacco. Et clamauerunt ad Dominum Deum Israël magno consensu, ne abducerentur vxores & liberi eorum, & ne ciuitates vastarentur, & Sanctuarium ne pollueretur, denique ne ipsi ludibrium fierent Ethnicis. Et Ioiakim sacerdos magnus domini lustrabat regionem, & hortabatur populum Israël dicens, certò vobis persuasum sit, idq; exploratum omninò ducite, quòd Dominus sit exauditorus preces vestras, si perseuerabitis in ieiunio, & precatione coram Domino.

Quanta

Quanta item dementia est, Turcas, cum oppugnare Christianos volunt, tota die & nocte ieiunare, quemadmodum in oppugnatione Constantinopolis fecerunt: Christianos verò in necessaria & legitima sui defensione parem summisionem & curam adhibere non velle? Quoad igitur molliciem sectaris, ornatum ambitiosum geris, luxui indulges, puras manus ad Deum leuare non potes.

Profectò Deus non solum mentem contemplatur, sed incessum etiam tuum obseruat, gestum, ornatum, calceos, fibulas, armillas, fimbrias, annulos, & alia minuta, quæ tuis oculis placent, ipse verò abominatur. De quo si dubitas, Esaia concio cap. 3. te confirmare potest. Non potest, non potest esse seria precatio sine abiectioe propositi mali, & vera conuersione ad Deum. Nec est melior portus, pænitenti, quàm mutatio consilij. Quocirca arcere si volumus Turcam à nostris agris, tectis, & mœnibus, vt ardens, vt crebra, vt pura sit nostra precatio, necesse est. Quod enim in acie stantes milites facere oportet, si vincere oppositum sibi hostem cupiunt, idem nobis in publicis congressibus, & priuatis exercitationibus nostris faciendum esse putemus: vt precibus depellere & concidere Turcam non minori contentione studeamus, quàm milites profligare & delere eum nituntur sclopetis & gladijs.

Non solus autem Christianus est, qui Turcam proster- nit & fundit, sed opus est etiam Rudolpho Cæsare, magistratu nostro legitimo & ordinario. Huic enim attribuit Deus gladium, & mandatum dedit tuendi subditos, depellendiq; ferrum & flammam ab aris & focis nostris. Ad talem autem defensionem opus est prudentia & pecunia. Prudentia enim consiliorum reatrix est, sine quibus nihil valent arma foris. Pecunia verò neruus est belli, & sine ea nihil geri aut effici potest, quod decet aut conuenit. Iam
pruden-

prudencia in imperatore nostro , & adiunctis imperij principibus magna est. Vtinam adsit etiam efficiendi facultas, diuinusque successus. In Dauidis Israëlitarum regis exercitu singuli milites poterant esse ductores copiarum. Vtinam etiam in Christiano hoc exercitu contra Turcas non solum copia, sed etiam delectus aliquis heroicorum bellatorum sit, qui non solum rei militaris scientia, sed etiam autoritate, fide, & felicitate antecellant. Neque verò defunt vires imperio, sed firmamenti & roboris multum superit. Præterea nerui etiam belli in conuentibus imperialibus decreti sunt. Et quod optabile nobis omnibus est maxime, auxilia Christiani principes magno consensu & voluntate pro salute communi offerunt. Quæ quidem subsidia atq; præsidia ego arbitror magna esse, ad quæ si accesserit diuinum auxilium, industria in agendo, consilium in prouidendo, prosterni hostis, quamvis in orbe terrarum potentissimus, poterit.

At sunt, quæ dubium facere alicuius animum in hac causa possint. Non enim hætenus ex sententia successit vllum ferè bellum contra Turcam susceptum. Non Aegyptus, non Asia, non Persia, non Africa, potuit de potentia eius quicquam detrahere, aut ex faucibus illius eripere, quæ semel ceperit, aut occuparit. Immo ne Christiani quidem milites, cum in eum iuerunt, amissas opes vnquam recuperare potuerunt. Anno 1395 ad Nicopolin cum Turcis conflixit Sigismundus imperator: sed victus cladem ingentem deportauit. Anno 1444 ad Varnam Vladislaus cum Amurate signa contulit: sed equo deiectus cum ingenti numero Christianorum periit. Anno 1526 Ludouicus Vngariæ rex Solymanno in Pannoniam irruenti occurrit: sed cum flore regni occubuit. Anno 1532, cum Solyman-
ni exercitus in Styriam vsq; penetrasset, & iam in Germania
E pedem

pedem posuisset, delectæ ex Germanis, Italis, Hispanis, & Vngaris copiae, imperatore Carolo V. contra illum ductæ sunt: sed fugiente hoste, opera & impensa inanis fuit: Christianorum verò ad triginta millia partim capta, partim concisa fuerunt. Anno Christi 1542 in conuentu Norinbergen- si triginta millia peditum, & sex millia equitum ab imperij ordinibus in Vngariam ad recuperandum Pestum & Budam decreta & missa fuere, duce Ioachimo Brandeburgico: sed irritus conatus omnis fuit. Anno 1566 cum Solymannus Zigetum obsideret, militum firma manus, imperatore Maximiliano, coacta est: sed frustra susceptus labor est.

Hæc profectò eiusmodi sunt, vt deterrere à bello Turcico etiam fortem animum posse videantur. Sed sunt in alteram partem quoque rationes & exempla, quæ demonstrant, neque inuictum esse Turcam, neque usque adeò formidabilem, vt, si contra fidem aut pacta bellum inferat, vel latrocinijs & excursionibus fines Christianorum depopuletur, non omni ope & opere arcendus, & vis vi repellenda esse videatur. Primum enim causa Dei est, cuius gloria agitur in hoc bello. Odit enim nos Turca & oppugnat propter professionem Sanctissimi nominis Iesu Christi, quem ipse de gradu & maiestate conatur deijcere, & in locum eius Mahometum suum impium collocare. Etsi igitur maximas, vel innumerabiles etiam copias contra nos ducat: tamen verè illud ad nos applicare possumus, quod Deus per Prophetam ad Iosaphatum, & subditos eius dixit: nolite timere, aut animo angi coram hac maxima multitudine hostium. Non enim vestrum est prælium, sed Dei. In Dei igitur nomine prælium omne cum Turcis incundum est, nec dubitandum, quin Iesus Christus, quem

quem proſitemur, nomen ſuum à contumelia Mahometica deſenſurus ſit. Hic enim eſt, qui in media acie ſtans pro ſuo ſanctiſſimo nomine propugnabit, & præliantes in hoc ipſo ſuo nomine Chriſtianos, diuinitus ſuppeditato robore & ſucceſſu iuuabit.

Certum eſt etiam tale bellum contra Turcam eſſe legitimam deſenſionem magiſtratu mandatam à Deo. Contra verò, turcicam tyrannidem eſſe Deo & legibus inimicam. Quod autem legitime geritur, diuinitus etiam fortunatur, & exitum plerunque habet ſalutarem. Tum res etiam probat, verum eſſe quod in verſibus dicitur:

Frangit & attollit mentes in milite cauſa:
Quæ niſi iuſta ſubeſt, excutit arma pudor.

Memorabilis quoque viri fortiſſimi vox eſt apud poëtam græcum: in iuſta cauſa decet eſſe inuiſto infractoque animo. Quod verò temere & abſque diuino mandato ſuſcipitur, quamuis exiguo tempore procedat, & ſpem magnam præbeat: tandem tamen dilabitur, & perit. Quis ergo militum omnium eſt, qui non malit in exercitu Cæſaris Rudolphi militare, quàm in turba & colluione impia Turcorum? Quis eſt, qui non ſuccumbere, ſi ita Deus velit, aut res cogat, ſub vexillo imperatoris Chriſtiani & legitimi malit, quàm in caſtris, aut acie Turcici tyranni florere, aut vincere? Scimus quo pacto tantas opes parat Turca, non proſectò iure aliquo, multò minus Dei mandato, ſed vi, tyrannide, dolo, & perfidia. Quàm igitur firma aut ſtabilis eius potentia eſſe poſſit, quiuſ intelligit.

Et sunt in promptu exempla infelicitum pugnarum eius, quæ superioribus exemplis successuum illius opponi possunt. Quis ignorat Ioannis Huniadis virtutem & felicitatem adeò terribilem fuisse Turcis, vt audito saltem nomine ipsius exhorruerint? Hic est, qui arma Turcorum ab Vngaris, quoad vixit, depulit, & victorias illustres ab illis reportauit. Matthias Baiazetem in summo cursu victoriarum acinacem suum aduersus Vngariam stringentem eximia fortitudine repressit, in easq; angustias adduxit, vt missis legatis atque muneribus inducias ab eo petierit. Memorabilis est Christianorum pugna naualis ad Naupactum, (hodie Lepantum vocant) in sinu Corinthiaco, anno 1573, qua classem Turcicam vniuersam, exceptis paucis triremibus ac nauigijs depresserunt, & quatuordecim millia Christianorum liberarunt. Quanquam præter famæ celebritatem & gloriam immortalem nihil acquisuerunt. *Quod verò ad Nicopolim malè contra Turcas à Sigismundo Vngaria rege pugnatum est, superbia & insolentia pæna fuit. Ferunt enim vt Bonfinius lib. 2. scribit, iactasse Sigismundum, se iam numerosum ductare exercitum, vt non solum Turcam, sed ne calum quidem ipsum, si fortè rueret, formidare deberes. Huius enim, inquit, ruinam facile hastis nostris subire possemus. Diuina igitur ultione factum est, vt parum abfuerit, quin is, qui cali ruinam contemserat, in manum hostium deueniret.* Quod etiam Xerxi Persarum regi contigisse ex græca historia didicimus. Varnensis verò cladis, quæ alia fuit causa, quàm induciarum iureiurando ab utraq; parte confirmatarum, impulsu Eugenij pontificis, & Iuliani cardinalis violatio? Belgradum porro quid perdidit, & in potestatem Solymanni redegit, nisi superbia procerum Vngaria? Sic enim habet historia Vngarica, & Boiémica. Miserat Solymannus initio imperij sui legationem in Vngariam, qua significauit, portam suam regiam omnibus patere, qui vel
pacem

pacem vel bellum poscerent. Vtrum ergo mallerent Vngari,
cognoscere ex ijs voluit. *Hic Vngari Solymannum* iuuenem
contemserunt, & legatum eius in custodia asseruarunt. Ea
igitur contumelia irritatus Solymannus, Belgradum, dissi-
dentibus præsertim inter se, & discordantibus Vngaris, inua-
sit. Ludouico viuere & regnare per fata forte licuisset, nisi à
suis ipse, & Turcus superbè essent contemti. Præterquam e-
nim quod Episcopi infideliter neruos belli suppeditabant,
etiam nobiles ocio & luxu diffluentes, manu exigua se con-
cisuros, & profligaturos esse Turcos iactabant. Accedebat
Pauli Tomorei monachi imperiti & inepti temeritas, qui
imperium militare cupidè inconsulteq; arripuit. Quid at-
traxit Turcam in Pannoniam, ad occupandam Budm, Pe-
stum, & alia oppida munita, quàm Ioannes de Zapolia Tran-
sylvaniæ VVeivvoda, qui, sublato Ludouico, regnum affe-
ctauit, & de consilio & ope Hieronymi Lasci in fidem ty-
ranni turcici sese dedit? Quæ res Giulam Turcis stipendi-
ariam fecit, nisi nefaria Ladislai Kerezini præfecti pro-
ditio?

Sed hæc dico longius fortè, quàm instituta ratio po-
stulat. Equidem Ferdinandus, vt reliqua etiam strictim at-
tingam, quoniam bellator minus felix erat, sicut nec Augu-
stus Cæsar ad arma natus fuit, pacem necessariam, cum sa-
ctura aliqua regni Pannonici, colere maluit, quàm armis
cum potentiore decertare. Maximilianus verò in sua contra
Solymannum expeditione nullam partem boni & fidelis
imperatoris prætermisit. In primis enim ad Deum confu-
git, ab eoq; opem & salutem petijt. Iccircò promulgatò e-
dicto mandauit, vt Viennæ, alijsq; vrbibus, oppidis, & pa-
gis, regnorum suorum, statutis horis, quæ campanæ sono
indicabantur, preces Deo adhiberentur. Quod etià factum
est, & quoties campanæ sonus auditus fuit, de equis descen-
derunt etiam superioris conditionis homines, & genibus

flexis, Dei auxilium implorarunt, ludos verò, aliaque instrumenta musica prorsus intermiserunt. Iuit hac fiducia diuini auxilij ipsemet imperator, exercitu præclarè instructus in Vngariam: consilia, ferocitatem, & impetum hostis vidit, sed reprimere & frangere non potuit.

Quid igitur? num inuictus adeò tunc fuit Turca, vt neq; inuadi à Cæsarianis, neq; repelli ab obsidione Zigeti potuerit? Postremus ille furor tyranni fuit, calamitas verò fatalis, quam ferre Christianos oportuit: quoniam vi nulla depelli potuit. Sic tamen ultus est Deus hunc tyranni furem, vt in castris ante expugnatum Zigetum de vita cum cum fremitu horribili expulerit. Hæc & alia huiusmodi exempla intuentes, vim fati agnoscamus, & miseriam nostra culpa attractam deploremus. Nihilominus tamen facere, quod nostri muneris & officij est, constanter pergamus, & precibus hoc etiam tempore à magistratu nostro ordinatis placare Deum, & auertere meritis pœnas studeamus. Tum arma, quanta possumus in hostem expellamus, omnem spem salutis & victoriæ in fide Iesu Christi positam habentes.

Hæc copulatio precum & armorum si vllò tempore, hoc certè in primis necessaria est, quo turcicus furor in limine nostræ patriæ bachatur: & à magistratu nostro vtrumque mandatum est, vt & oratione contra tantum hostem pugnemus, & vires ad repellendum illum conferamus.

Non enim parua diminutio de Christiano orbe facta est, sed magna pars de Croatia & finitimis locis, superiori anno iterum detracta est. Nec finis est furentis ac violenti illius impetus, sed ineunte verè, innumerabilis multitudo contra nos ventura esse dicitur. At quanto satius est an-

est anteuertere, & precibus tantum tyrannum auertere
studere, quàm committere, vt magnitudine exercitus ty-
rannici tanquam fluctu rapido obruamur. Et iam qui-
dem precandi in ocio & pace tempus est, quo si intempe-
ranter abusi fuerimus, haud scio, an postea in magna vi tem-
pestatum, & concursu calamitatum remedij salutaris locus
aliquis futurus sit.

Quocirca cum magnitudinem belli perspiciamus, ne-
cessitatem intelligamus, & præsidia ad repellendum ho-
stem diuinitus nobis suppeditata cernamus: non aliud no-
bis hoc difficilimo tempore maiori curæ esse debet, quàm
vt vtraque manu, totoque pectore talia adminicula ample-
ctamur, operamq; demus in primis, vt in cœtu coeuntes,
Deum quasi manu facta, precibus ambiamus. Idq; non se-
mel aut iterum, sed sedulo frequenterq;. Tum domi etiam
sux vnusquisque vota Deo nuncupet, hymnos decanter, &
quod cor precationis est, in vera fide Christi, abiecto omni
proposito impio, sanctas manus ad Deum leuet, & ex ani-
mo serioque impendentes calamitates deprecetur. Quod
nisi fecerimus, nostra ignauia, petulantia, & in malis per-
seuerantia Turcam vel nolentem, & inuitum attrahet vt
patriam nostram, tanquam diluuium inundet & opprimat.

O carum imperium, quantumcunq; est reliquum, ô
beata Germania, quid tibi ad summam felicitatem, quæ
quidem contingere vlli regioni potest, deest? Habes ver-
bum Dei ex puris fontibus Israëlitis haustum, munita es iure
& legibus, vales opibus, referta es vrbibus, & rebus omni-
bus ad victum cultumq; necessarijs. At quò preciosiora &
formosiora hæc sunt tua bona, cò horribilius deuastaberis,
euerteris, & omni re possessioneq; spoliaberis, nisi in
tempore tibi caueris, & iram Dei mitigare poenitentia &
precatione seria studueris, Non procul sumus ab anno mil-
lesimo

Iesimo sexcentesimo, quo Hiltenius prædixit, hominem
sæuissimum, millesimo verò sexcentesimo sexto Gogum
& Magogum regnatum esse in vniuersa Europa. Cui qui-
dem prædictioni tantum ego nequaquam tribuo, vt fatalem
aliquam necessitatem, euentum, aut exitum in ea ponam:
sed eò tamen pertinere illam prorsus arbitror, vt ad pre-
cationis assiduitatem nos accendere, & flectere ad modestiam
debeat.

Beatos nos, si impendentes tempestates, procellas,
ruinas, incendia, & cladem à patria, ab Ecclesia, ab vxori-
bus, à liberis, à tectis & alijs, quæ cara habemus, in ocio &
tranquillitate propulsare studuerimus. Miseros verò, imo
miserrimos, si cæci furentesq; calamitates, cædes, flam-
mam, seruitutem, & alia horrenda mala per fraudem & ma-
litiam nobis & posteris nostris accersere perrexerimus. Ad-
sit verò honestis & pijs Christianorum conatibus aduersus
tantum tyrannum ex impietate, blasphemia, fraude, crude-
litate, sæuitia, & immanitate conflatum, is, qui nomen no-
bis de suo nomine imposuit, Christus Iesus, in quo Con-
stantinus Magnus hostes deterrimos, Maximinum,
Maxentium, Licinium, Christianis cruces &
tormenta minantes vicit, quiq; sedet ad
dexteram patris, & dominatur in
medio inimicorum suorum,
donec ponat eos sca-
bellum pedi-
bus suis.

F I N I S.

